

V.5 Člověk a společnost

V.5. II 2. stupeň

V.5.II. 1 Charakteristika oblasti

Obsahové, časové a organizační vymezení

Oblast Člověk a společnost vybavuje žáka znalostmi a dovednostmi potřebnými pro jeho aktivní zapojení do života demokratické společnosti. Seznamuje žáky s vývojem společnosti a s důležitými společenskými jevy a procesy, které se promítají do každodenního života a mají vliv na utváření společenského klimatu. V této vzdělávací oblasti se u žáků formují dovednosti a postoje důležité pro aktivní využívání poznatků o společnosti a mezilidských vztazích v občanském životě. Žáci se učí rozpoznávat a formulovat společenské problémy v minulosti i současnosti, zjišťovat a zpracovávat informace nutné pro jejich řešení, nacházet řešení a vyvozovat závěry, reflektovat je a aplikovat v reálných životních situacích.

Vzdělávací obsah oblasti Člověk a společnost navazuje na vzdělávací oblast Člověk a jeho svět. Zahrnuje dva samostatné předměty – Dějepis a Výchovu k občanství, které se prolínají zejména v oblasti klíčových kompetencí.

Dějepis objasňuje žákům vliv minulosti na současnost a umožňuje jim orientovat se v dalším směřování vývoje lidské společnosti. Po základním seznámení s českými dějinami v oblasti Člověk a jeho svět si své znalosti žáci rozšiřují o další historická fakta z českých a světových dějin . Dějepis spojuje teoretické vědomosti s aktivní prací žáků ve všech fázích dějepisného vyučování, a proto vede k vytváření zejména občanských dovedností pro praktický život.

Obsahově prolíná s Výchovou k občanství, v 6. ročníku s Českým jazykem (pověsti). Do předmětu jsou integrována průřezová témata – Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech a Environmentální výchova.

Výuka je organizována v každém ročníku, v 6. ročníku jednu hodinu týdně, v ostatních po dvou hodinách.

Přímou vazbu má vzdělávací obor **Výchova k občanství** zejména na vzdělávací obor Dějepis a společenskovědní část oboru Zeměpis. Přesahy předmětu Výchova k občanství se promítají i do jiných vzdělávacích oblastí. Integrováno je zde vybrané učivo vzdělávacího oboru Člověk a zdraví (Změny v životě člověka a jejich reflexe, Zdravý způsob života a péče o zdraví, Rizika ohrožující zdraví a jejich prevence, Hodnota a podpora zdraví). Výchova k občanství zahrnuje tato průřezová témata: OSV, Multikulturní výchova, Mediální výchova, Environmentální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech.

Výchova k občanství seznamuje žáky se vztahy v rodině a širších společenstvích, s hospodářským životem, činností důležitých politických institucí a orgánů a s možnými způsoby zapojení jednotlivců do občanského života. Učí žáky respektovat a uplatňovat mravní principy a pravidla společenského soužití a přebírat odpovědnost za vlastní názory, chování a jednání i jejich důsledky. Rozvíjí občanské a právní vědomí žáků a motivuje žáky k aktivní účasti na životě demokratické společnosti.

Výuka je organizována v každém ročníku v rozsahu jedné vyučovací hodiny za týden.

Výchovné a vzdělávací strategie

DĚJEPIS

Vytváříme podněty pro přemýšlení nad historickými událostmi, klademe důraz na bezpečné prostředí během komunikace, žáci mohou vyjádřit svůj názor a sdílet pocity (v ústní i písemné podobě).

Při skupinové práci vedeme žáky k tomu, aby každý z nich plnil svou roli ve skupině a společně se podíleli na výsledku.

Vedeme žáky k tomu, aby kriticky pracovali s historickými dokumenty, audiovizuálními materiály, daty a texty různého druhu.

Vedeme žáky tak, aby chápali historické události na základě svých zkušeností a hledali a objevovali různá řešení problémů po vyslechnutí názorů druhých a aby svá řešení dokázali obhájit, a tak vyjádřili své vlastní postoje.

Zdůvodňujeme žákům užitečnost jejich učení a smysluplnost daného učiva, nabízíme různé možnosti postupu učení se.

Žáky seznamujeme s cíli výuky, a tak je vedeme k aktivnímu podílu na všech fázích činnosti (plánování práce, přípravě materiálů, realizaci cílů i hodnocení dosažených výsledků).

Umožňujeme žákům využívat různé digitální technologie pro zpracování úkolů.

Pro aktivnější přístup žáků k chápání dějepisného učiva střídáme metody, pro zpřístupnění historie využíváme audiovizuální techniku a metody aktivního učení. Doplnujeme výuku o dějepisné exkurze a formou zážitkové pedagogiky jim zpřístupňujeme historické události.

Do výuky vnášíme aktuální dění ve společnosti, ve světě v návaznosti na probírané učivo.

Vedeme žáky k sebehodnocení.

Individuálním přístupem umožňujeme žákům dosáhnout co nejlepších výsledků a tím maximalizujeme jejich šanci prožít úspěch.

Na dějepisném učivu ukazujeme vznik odlišností ve vývoji světa a jeho multikulturnost, vedeme žáky k toleranci.

Pochopením historických souvislostí je připravujeme na řešení otázek spojených s EVVO a multikulturní výchovou.

VÝCHOVA K OBČANSTVÍ

Pořádáme pro žáky exkurze v orgánech místní samosprávy, besedy s odborníky na právní, rodinné, ekonomické a sociálně patologické otázky.

Vedeme žáky k ochotě se podle svých možností zapojovat do charitativních akcí.

Podněcujeme žáky k zvědavosti ve společenskovedních otázkách, hledání odpovědí na vlastní otázky i otázky ostatních. Klademe důraz na dostatečný prostor pro otázky, postřehy a vlastní zkušenosti žáků. Dáváme žákům příležitost k vyjádření vlastního názoru, přijatelným způsobem také vyjádření nesouhlasu. Dbáme na dodržování pravidel při diskusi.

Vytváříme pro žáky modelové situace, při kterých se učí odbourávat ostych, při kterých trénují komunikační dovednosti.

Diskutujeme s žáky o nepřijatelnosti sociálně patologických jevů ve společnosti. Společně s žáky hledáme souvislosti mezi tělesným, duševním a sociálním zdravím, na jejich základě vytváříme modelové režimy dne, sestavujeme jídelníček, stanovujeme pravidla pro chování ve společnosti. Představujeme žákům různé způsoby relaxace, opakovaně je zařazujeme do vyučovacích hodin tak, abychom žáky motivovali k jejich užívání i mimo školu.

Prostřednictvím médií aktivizujeme v žácích zájem o dění ve světě a odkazujeme je na vhodné odborné zdroje.

Učíme žáky používat digitální zařízení, aplikace a služby v občanském životě.

Vedeme žáky ke kritickému zpracování informací, dat a digitálního obsahu.

Vyhledáváme pro práci žáků aktuální společenské problémy.

Zadávat žákům práci s takovými úkoly, aby byli nuceni hledat příčiny společenských problémů, navrhnout jejich řešení a argumentací je obhajovat, využívat různé zdroje informací, prokázat základní orientaci v Ústavě ČR, Listině základních práv a svobod a zákonech.

Zařazujeme do výuky práci s vlastními digitálními zařízeními.

Využíváme třídní (školní) kolektiv jako model fungování demokratické společnosti.

Dbáme u žáků na osvojení základních práv a svobod, jejich respektování a účinně je využíváme připobytu ve škole.

Vybavujeme žáky znalostmi a dovednostmi potřebnými pro jejich aktivní zapojení do života demokratické společnosti.

Prostřednictvím aktivních metod učení seznamujeme žáky s důležitými společenskými procesy. Poskytujeme jim orientaci v sociokulturních, etnických, politických, právních a ekonomických faktech, které se promítají do každodenního života člověka, obce, regionu, státu, světa.

Vedeme žáky k aktivnímu využívání poznatků o společnosti a mezilidských vztahů v občanském životě.

Rozvíjíme v žácích zájem o současnost a minulost vlastního národa, o kulturní dědictví národa.

Pomocí metod aktivního sociálního učení utváříme v žácích pozitivní hodnotový systém, vedeme je k akceptaci vlastní osobnosti i osobnosti druhých. Vytváříme situace pro rozvoj komunikace, k vyjádření vlastních myšlenek, pocitů, postojů a obhajování vlastních názorů.

Vedeme žáky k dodržování zásad bezpečného a etického chování v digitálním prostředí.

V.5.II. 2 Spojení oborových a životních dovedností

Výstupy za jednotlivá období

A. Žák 9. ročníku v Člověk a společnost v komunikaci

	<i>poznámky</i>
Při práci s různými prameny formuluje otázky k tomu, čemu nerozumí, kriticky je hodnotí, hledá odpovědi na otázky a sděluje, jak porozuměl.	<i>Práce s textem, kritické myšlení</i>
Organizuje jednoduchou anketu, zpracovává výsledky výzkumu (graf, tabulka, ..), formuluje závěry, výsledky prezentuje, obhájí svá zjištění.	<i>Anketa, prezentace</i>
Vyjadřuje ústně i písemně své zážitky a názory, diskutuje o nich s ostatními.	
Dělá si pro sebe poznámky, klade otázky k tomu, co ho zajímá, uvádí argumenty ke svým postojům.	
Naslouchá a respektuje odlišné názory lidí a odlišné projevy kultury a kulturní zvláštnosti či rozdíly.	

Žák 9. ročníku v dějepisě v komunikaci

Žák 9. ročníku v občanské výchově v komunikaci

- Diskutuje o nepřijatelnosti sociálně patologických jevů ve společnosti.
- Při komunikaci vědomě používá a dodržuje zásady neverbální i verbální komunikace.
- Vyjadřuje nesouhlas s názorem, ale zároveň ho respektuje.

B. Žák 9. ročníku v Člověk a společnost v řešení problému

	<i>poznámky</i>
Dívá se na společnost jako na propojený celek utvářený dlouhodobým vývojem.	
Na základě svých znalostí a zkušeností z různých oborů navrhuje řešení problémů současného světa.	
Pojmenovává společenské problémy, popisuje jejich příčiny a důsledky pro život lidstva, navrhuje způsoby řešení.	
Prokazuje základní orientaci v problémech současného světa.	

Žák 9. ročníku v dějepisě v řešení problémů

- Pojmenovává důležité historické události, určuje jejich příčiny a hodnotí jejich důsledky.
- Na základě svých zkušeností a historických znalostí navrhuje způsoby řešení problémů současného světa.
- Kriticky hodnotí historické prameny a přijímá odpovědnost za jejich interpretaci.

Žák 9. ročníku v občanské výchově v řešení problémů

- Uplatňuje vhodné způsoby komunikace, pomáhá lidem v nouzi, spolupracuje, přebírá odpovědnost za společné úkoly, přijímá porážku a vyrovná se s neúspěchem.
- Zdůvodňuje nepřijatelnost chování (vandalismus, rasismus, nacionalismus,...), nepřehlíží jej.
- Správně volí instituci pro řešení dané situace.
- Uplatňuje svá práva a respektuje práva druhých lidí.

C. Žák 9. ročníku v Člověk a společnost v pracovních dovednostech

	<i>Poznámky</i>
Rozvrhuje si svou činnost tak, aby se vyvaroval stresu.	
Dodržuje návyky hygieny osobní i společenské.	

Žák 9. ročníku v dějepise v pracovních dovednostech

-
- V diskusi o problémech minulosti i současnosti lidstva ovládá své emoce, akceptuje pocity druhých, používá prvky asertivity.

Žák 9. ročníku v občanské výchově v pracovních dovednostech

- Plánuje si svůj čas, uplatňuje zásady denního režimu (střídání činností, pohybová aktivita, relaxace, zdravá výživa).
- Odhaduje čas nutný k činnosti.
- Dodržuje zásady společenského chování při návštěvě kulturních institucí, společenských a rodinných událostí.
- V rámci svých možností pečuje o své okolí tak, aby přispívalo k udržení duševního a tělesného zdraví.
- Ve svém nejbližším okolí dodržuje zásady ekologického způsobu života.
- Uplatňuje zdravé stravovací návyky.

D. Žák 9. ročníku v Člověk a společnost v učení se

	<i>poznámky</i>
Stanovuje si reálné cíle, plánuje postup s ohledem na časové možnosti. Výsledek práce hodnotí vzhledem k cíli.	<i>dlouhodobý studijní úkol</i>
Rozumí odbornému textu, vybírá a třídí podstatné informace, interpretuje je.	
Spojuje informace z různých oblastí, volí vhodný zdroj informací.	<i>projekty</i>
Získává a třídí informace z médií, kriticky je hodnotí a vytváří vlastní názor.	
Využívá předávání zkušeností z generace na generaci, umí se poučit z chyb svých i druhých.	
Porovnává formy vlády a postavení společenských skupin ve vybraných státech.	
Uvádí rozdíly ve způsobu života lidí v minulosti a současnosti.	
Rozumí vlivu náboženství na vývoj společnosti a jednotlivce.	

Žák 9. ročníku v dějepise v učít se

- Navrhne si vhodný postup při získávání historických poznatků z vhodných pramenů.
- Využívá historické znalosti i současné dostupné informace pro vytváření svého názoru na svět a život lidí.
- Všechny získané informace hodnotí kriticky, dává do souvislosti a využívá je v praxi.

Žák 9. ročníku v občanské výchově v učít se

- Při návrzích řešení globálních problémů dává do souvislosti zkušenosti z různých oborů, prakticky je využívá.
- Rozumí pojmu kultura jako vše, co ho obklopuje a je výsledkem jeho činnosti, orientuje se v jednotlivých druzích umění.
- Poznává různé kultury – respektuje je.
- Vysvětluje využití státních symbolů ČR a úkoly jednotlivých složek státní moci.
- Interpretuje základní právní normy a dodržuje je.
- Orientuje se v možnostech spolupráce mezi státy.
- Je otevřený informacím (cítí potřebu získávat informace).
- Porovnává informace z médií.

E. Žák 9. ročníku v Člověk a společnost v sociálně personálních dovednostech

	<i>poznámky</i>
Využívá svých schopností pro zdárný průběh a splnění úkolu.	
Přijímá roli a úkoly ve skupině, aby bylo dosaženo stanoveného cíle.	
Hodnotí svoji práci i práci skupiny.	
Ochotně se podílí na dění ve třídě, škole, obci.	

Žák 9. ročníku dějepise ve spolupráci

- Při studiu jednotlivých historických epoch volí pracovní postup, plánuje jeho průběh rozdělením na jednotlivé kroky, dodržuje ho.
- Rozděluje role a úkoly ve skupině.
- Podílí se na práci ve skupině tak, aby bylo dosaženo celkového úspěchu.
- Hodnotí práci svou i celé skupiny.
- V případě potřeby nabízí pomoc ostatním nebo o ni sám požádá.

Žák 9. ročníku v občanské výchově ve spolupráci

- Uvádí příklady významu ekonomické, politické, bezpečnostní spolupráce mezi státy.
- Aktivně se podílí na dílčím řešení globálních problémů současnosti, navrhuje řešení, dodržuje zásady „ekologického“ způsobu života.
- Uplatňuje právní normy ve svém životě a respektuje práva druhých.
- Jako jedinec přijímá zodpovědnost za chod demokratické společnosti, rozumí důležitosti voleb, aktivně se účastní veřejného života.
- Podle nabídky kulturních, sportovních aj. institucí plánuje aktivní využití volného času sobě i skupině.
- Dle svých možností pomáhá lidem v nouzi, přebírá odpovědnost za společné úkoly.
- Respektuje odlišné názory lidí.
- Optimálně reaguje na fyziologické změny obou pohlaví v období dospívání a přijímá odpovědnost za bezpečné sexuální chování.
- Osobně přijímá zodpovědnost za aktivní podporu svého zdraví a zdraví ostatních.
- Při styku se sociálně patologickými jevy dokáže vyhledat odbornou pomoc sobě nebo druhým.
- Rozpoznává možný manipulativní vliv vrstevníků, médií, sekt, dokáže se proti němu bránit.
- Odhaduje své síly při spolupráci a vzhledem ke svým schopnostem umí odmítnout.

F. Žák 9. ročníku v Člověk a společnost v občanských dovednostech

	<i>poznámky</i>
Rozumí významu mezinárodní spolupráce v otázce pomoci chudým státům a ochraně životního prostředí.	
Hodnotí kulturní bohatství našeho státu, váží si ho.	
Ctí tradice, zvyky, pověsti.	
Naslouchá a respektuje odlišné názory lidí a odlišné projevy kultury, kulturní zvláštnosti či rozdíly .	
Zajímá se o dění ve společnosti.	
Ctí významné osobnosti a jejich přínos pro vývoj českého státu.	
Ochotně se podílí na dění ve třídě, škole, obci, regionu.	
Své znalosti a zkušenosti využívá k vytváření svých občanských postojů.	
Rozlišuje různé formy vlastnictví.	

Žák 9. ročníku v dějepise v být občanem

- Informace, znalosti a dovednosti aplikuje v občanském životě.
- Na základě historických znalostí objasňuje svůj podíl na životě obce, regionu, státu.

Žák 9. ročníku v občanské výchově v být občanem

- Dodržuje právní řád a respektuje základní právní normy, orientuje se v základních povinnostech a uplatňuje je ve svém životě, uplatňuje svá práva a respektuje práva druhých lidí.
- Pojmenovává výhody demokratického způsobu řízení státu pro každodenní život občanů a vysvětluje smysl voleb.
- Zajímá se o dění ve třídě, škole, obci a podílí se na něm v rámci svých možností.
- Zajímá se o dění v regionu, zemi.
- Objasňuje fungování voleb do obecní samosprávy a způsob komunálních voleb.
- Dodržuje zásady společenského chování při návštěvě kulturních institucí, společenských a rodinných událostí.
- Přesvědčuje své okolí o dodržování zásad ekologického způsobu života.
- Zná symboly našeho státu a řídí se pravidly při jejich užívání.
- Uplatňuje zásady lidského soužití.
- Uvádí příklady významu ekonomické, politické, bezpečnostní spolupráce mezi státy.

G. Žák 9. ročníku v Člověk a společnost v digitální kompetenci

	<i>poznámky</i>
V určených případech zpracovává a odevzdává práce v digitální podobě.	
Ověřuje informace minimálně ze dvou různých zdrojů.	
Uvádí zdroje informací a dat.	
Vyhledává data, informace a kriticky je hodnotí.	<i>Fake news, manipulativní texty</i>

Žák 9. ročníku v dějepise v digitální kompetenci**Žák 9. ročníku ve výchově k občanství v digitální kompetenci**

- Dodržuje zásady bezpečného použití dat a digitálních zařízení.
- Ctí zásady etického chování v digitálním prostředí.
- Využívá digitální prostředky pro potřeby každodenního života.

V.5.II. 3 Rozdělení do jednotlivých ročníků

Co by měl umět žák, když umí Dějepis

6. ročník

- Orientuje se v čase, prostoru a uvádí příklady historických pramenů.
- Identifikuje významné historické předměty a památky.
- Vyjmenovává historická období, s nimiž se seznámil, zařazuje k nim pojmy, jména, letopočty.
- Popíše život pravěkých lidí (způsob života, zbraně, předměty denní potřeby a kultovní předměty).
- Rozlišuje různé způsoby hospodářství a vysvětlí význam zpracování kovů.
- Vysvětlí souvislost mezi přírodními podmínkami a vznikem nejstarších civilizací.
- Demonstruje na konkrétních příkladech přínos antické kultury.
- Vysvětluje podstatu antické demokracie, porovnává formy vlády a postavení společenských skupin.
- Vysvětluje, jaký vliv má náboženství na vývoj společnosti.
- Plní úkoly stanovené při práci ve skupině.
- Vyjadřuje svůj názor na historické události.
- Informace získané v dějepisu spojuje se současným světem.

7. ročník

- Identifikuje významné kulturní památky a přiřadí je ke architektonickým slohům.
- Popisuje podstatnou změnu evropské situace po příchodu nových etnik, v důsledku christianizace a vzniku států.
- Objasňuje vznik a vývoj Velkomoravské říše a Českého státu ve vztahu k Evropě.
- Porovnává postavení jednotlivých vrstev středověké společnosti.
- Zařazuje historickou událost do období, ve kterém se odehrává.
- Dá do souvislosti vztah mezi vírou a životem středověkého člověka.
- Určuje příčiny a důsledky vybraných historických událostí.

- Vysvětlí příčiny a důsledky husitství.
- Srovná rozdíly v pohledu na svět ve středověku a v renesanci a s tím související nové myšlenky žádající reformu církve.
- Vysvětlí příčiny, průběh a důsledky zámořských objevů.
- Objasňuje příčiny třicetileté války, posuzuje její důsledky.
- Srovnává historické znalosti o životě lidí se světem a životem současným.

8. ročník

- Pro přesnost vyjadřování využívá historických pojmů.
- Vysvětluje podstatné změny ve vybraných zemích a u nás.
- Objasňuje souvislost mezi francouzskou revolucí a napoleonskými válkami se změnami v evropské společnosti.
- Porovnává utváření českého národa s vybranými národy Evropy.
- Uvědomí si vliv průmyslové revoluce na život lidí a jak ovlivnila vývoj v jednotlivých zemích v Evropě.
- Uvede příčiny soupeření mezi státy (kolonialismus).
- Při práci s historickými prameny formuluje otázky k tomu, čemu nerozumí.
- Kriticky hodnotí historické prameny a přijímá odpovědnost za jejich interpretaci.
- Při práci ve skupině se ochotně podílí na práci, rozděljuje role i úkoly, aby bylo dosaženo stanoveného cíle.
- Vyjadřuje svůj názor na svět a život lidí v minulosti a současnosti.
- Nachází souvislosti mezi světem současným a minulým.
- Rozpoznává další kulturní styly na základě konkrétních znaků.
- Objasňuje vznik Československa, jeho hospodářskopolitický vývoj, sociální a národnostní problémy.

9. ročník

- Při práci s historickými prameny je kriticky hodnotí, hledá odpovědi na otázky, sděluje, jak porozuměl, dává je do souvislostí.
- Své názory a postoje k historickým událostem opírá o argumenty.
- Rozpoznává klady a nedostatky demokratických systémů.
- Charakterizuje totalitní systémy, příčiny jejich nastolení a důsledky jejich existence pro Československo a svět.
- Analyzuje postavení Československa v evropských souvislostech.
- Na příkladech demonstuje zneužití techniky ve světových válkách.
- Vysvětluje příčiny a důsledky bipolárního světa, uvede příklady euroatlantické vojenské a hospodářské spolupráce.
- Posuzuje postavení rozvojových zemí.
- Zdůvodní, proč jsou antisemitismus a rasismus nepřijatelné pro lidskou společnost.
- Orientuje se ve vývoji Československa po roce 1945.

- Orientuje se v základních problémech současného světa.

Co by měl umět žák, když umí Výchovu k občanství

6. ročník

- Zajímá se o dění ve třídě, škole, obci.
- Zná symboly našeho státu a řídí se pravidly při jejich užívání.
- Uvádí věci, záležitosti a situace, které lze vyřídit na obecním úřadě.
- Zná historii města a významné osobnosti, které město proslavily.
- Ctí tradice, zvyky.
- Dodržuje zásady společenského chování při návštěvě kulturních institucí, společenských a rodinných událostí.
- Získává informace z médií a aktivně s nimi pracuje.
- Zná funkce rodiny (osobní bezpečí, bezpečné prostředí rodiny, útěk z domova, linka bezpečí), orientuje se v rodinných vztazích, spolupodílí se na chodu celé rodiny.
- Rozlišuje různé formy vlastnictví včetně duševního vlastnictví, a zná způsoby jejich ochrany.
- Plánuje si svůj čas, využívá zásady denního režimu (střídání činnosti, pohybová aktivita, relaxace, zdravá výživa, hygienické zásady).
- Uvádí zdravotní rizika spojená se zneužíváním návykových látek.

7. ročník

- Podílí na dění ve třídě, škole, obci.
- Navrhuje svému okolí zásady ekologického způsobu života.
- Ve svém nejbližším okolí dodržuje zásady ekologického způsobu života, dbá na dodržování ekologických zásad v domácnosti.
- Rozumí pojmu kultura, jako vše co ho obklopuje a je výsledkem jeho činnosti, poznává různé druhy kultury, podle nabídky kulturních institucí plánuje aktivní využití volného času sobě i skupině, orientuje se v jednotlivých druzích umění.
- Uvede příklady institucí a orgánů, které se podílejí na správě obcí a krajů.
- Vysvětluje způsob a smysl voleb do orgánů samosprávy.
- Stává se modelovým průvodcem po svém regionu.

- Vysvětluje souvislosti mezi tělesným, duševním a sociálním zdravím, přijímá zodpovědnost za vlastní zdraví i zdraví druhých, v případě potřeby vyhledá odbornou pomoc.
- Uplatňuje zdravé stravovací návyky a zná rizika poruch příjmu potravy.
- Diskutuje na téma zdraví se svým okolím.
- Respektuje změny v období dospívání a kultivovaně se chová k sobě samému i k opačnému pohlaví.
- Prezentuje zásady zdravého životního stylu ve svém okolí.
- Demonstruje žádoucí modely chování při kontaktu se sociálně patologickými jevy. v případě potřeby vyhledá odbornou pomoc
- Respektuje práva a zájmy druhých lidí s oporou o Listinu základních práv a svobod.
- Uplatňuje svá práva včetně práv spotřebitele.

8. ročník

- Rozlišuje projevy vlastenectví od projevů nacionalismu.
- Rozlišuje nejčastější typy a formy států, porovnává jejich znaky.
- Objasní výhody demokratického způsobu řízení státu.
- Porovnává podle údajů v Ústavě úkoly jednotlivých složek státní moci.
- Objasní význam právní úpravy důležitých občanskoprávních vztahů, smluv, které je upravují a uvědomuje si rizika jejich porušování.
- Orientuje se v ekonomických a právních otázkách rodiny (vznik, zánik manželství), zná důsledky nefungování rodiny (náhradní rodinná péče, odbor sociální péče).
- Rozlišuje příjmy a výdaje státu, uvede příklady dávek a příspěvků ze státního rozpočtu.
- Objasňuje funkci a význam peněz, popisuje vliv inflace na hodnotu peněz, DPH.
- Sestavuje jednoduchý rozpočet domácnosti, uvádí hlavní příjmy a výdaje, rozlišuje pravidelné a jednorázové příjmy a výdaje, uvede a porovnává způsoby nakládání s volnými prostředky a způsoby krytí deficitu.
- Objasňuje princip vyrovnaného, schodkového a přebytkového rozpočtu domácnosti.
- Pracuje s informacemi získanými z médií a kriticky je hodnotí.
- Zdůvodňuje význam zdrženlivosti v dospívání a odpovědného sexuálního chování..
- Zodpovědně přistupuje k otázce volby partnera a plánovaného rodičovství.

9. ročník

- Popíše vliv začlenění ČR do EU na každodenní život občanů, uvede příklady práv občanů ČR v rámci EU i možných způsobů jejich uplatňování.
- Uvede společenské globální problémy současnosti, vyjádří na ně svůj názor, popíše jejich příčiny a důsledky.
- Objasní souvislosti globálních a lokálních problémů.

- Dodržuje právní řád a respektuje základní právní normy, orientuje se v základních povinnostech a uplatňuje je ve svém životě, přiměřeně uplatňuje svá práva a respektuje práva druhých lidí.
- Naslouchá a respektuje odlišné názory lidí a odlišné projevy kultury, kulturní zvláštnosti či rozdíly (zvyky, tradice).
- Rozpoznává netolerantní, rasistické, xenofobní a extrémistické projevy v chování lidí a zaujímá aktivní postoj proti všem projevům lidské nesnášenlivosti.
- Rozumí fungování státního rozpočtu, fungování trhu a zná funkce banky, vysvětlí význam úroku.
- Porovnává odlišnosti sexuálního života ostatních lidí.
- Objasňuje využití hotovostního a bezhotovostního placení, používání debetní a kreditní platební karty.
- Uvádí nejčastější druhy pojištění a jejich využití v praxi.
- Diskutuje o příčinách a důsledcích korupčního jednání.
- Rozpoznává možný manipulativní vliv vrstevníků, médií, sekt, brání se proti nim.

DĚJEPIS

Generalizace	Ročník	Pojmy	Průřezové téma	Poznámka
Znám-li charakteristické znaky jednotlivých období, rozumím vývoji lidstva v čase.	6.	Pravěk, tlupa, rod, kmen, prvobytně pospolná společnost, starověk, vládnoucí a ovládaní, otrokáři, faraon, otroci, zemědělci, řemeslníci, Aténská demokracie-způsoby vlády	DEM – Principy demokracie jako formy vlády	
	7.	Středověk, feudálové, císař, král, kníže, šlechta, poddaní, poddanské dávky, feudalismus, rytíř, pán, zeman, rychtář, svobodník, mistr, kupec, tovaryš, chudina, novověk, kapitalisté, dělníci, kapitalistické vztahy		

	8.	Kvalifikovaný dělník, nekvalifikovaný dělník, zemědělský dělník		
	9.			
Stav výroby ovlivňuje úroveň jednotlivých zemí.	6.	Kořistné hospodářství, výrobní hospodářství, dělba práce, pastevectví, výměnný obchod, druhy řemesel, peněžní obchod, vliv přírodních podmínek na vznik států	EVVO – Základní podmínky života	
	7.	Dvojpolní hospodářství, trojpolní hospodářství, zemědělské nástroje, středověká města, manufaktury		
	8.	Továrny, I. průmyslová revoluce, stroje, II. průmyslová revoluce, střídavý způsob, hospodaření, kapitál, akcie, monopoly, vývoz kapitálu, vznik průmyslu a jeho vliv na životní prostředí	EVVO – Lidské aktivity a problémy životního prostředí	
	9.	Vědecko-technická revoluce, životní prostředí dnes a výhled do budoucna	EVVO - Lidské aktivity a problémy životního prostředí	

Každý válečný konflikt má svoje příčiny i důsledky.	6.	Řecko-perské války, punské války, výbojné války,		
	7.	Křížové výpravy, stoletá válka, nájezdy Mongolů, Turků, třicetiletá válka		
	8.	Napoleonské války, I. světová válka, boj o koloniální rozdělení světa		
	9.	II. světová válka, výbojné války fašistických států, studená válka, konflikty mezi státy s podporou Východu a Západu, vývoj Československa od roku 1945 do roku 1989, vznik České republiky		
Boje za nezávislost, národnostní boje a revoluce jsou vyjádřením emancipačních snah lidstva.	6.	Spartakovo povstání		
	7.	Husitské války, německá selská válka, boj Nizozemí proti Španělsku		
	8.	Občanská válka v Anglii, boj za nezávislost USA, národní obrození, francouzská revoluce, boj Čechů a Slováků za národní svobodu, boj za všeobecné volební právo, politika českého měšťanstva-vznik politických stran	DEM- Formy participace občanů v politickém životě	

	9.	Demokratické a totalitní formy vlády, socialismus, fašismus, diktatura, soukromé vlastnictví, společné vlastnictví, družstevní vlastnictví, globalizace, zájmová spojení států (NATO, EU, G7 ...), Masarykův program občanské společnosti, parlamentní demokracie, Evropská unie a naše místo a budoucnost v ní	DEM – Občan, občanská společnost a stát EG – Jsme Evropané	
Každá historická éra má své významné osobnosti.	6.	Chammurapi, Solón, Aristoteles, Pythagoras, Alexandr Veliký, G.J. Caesar, Oktavianus Augustus, Ježíš Kristus		
	7.	Cyril a Metoděj, svatý Václav, Boleslav I. a II., Čingischán, Přemysl Otakar II., Václav II, Karel IV., J. Hus, Jiří z Poděbrad, Kolumbus, Magallhaes, J.A. Komenský		
	8.	Napoleon Bonaparte, G. Washington, Fridrich II., Marie Terezie, Josef II., F. Palacký, A. Lincoln, Bismarck, Lenin, T.G. Masaryk		

	9.	Stalin,Hitler,Beneš,Gándhí,C hurchill,Rosevelt,Gottvald, Chruščov,Reagan,Gorbačov,H avel,Tomášek		
Poznání významných uměleckých děl a památek vede k jejich ochraně.	6.	Hmotná kultura, písemné památky, muzea, archívy, Antická kultura		
	7.	Románský sloh,gotika,renesance, hrady,zámky,kostely,obrazy, sochy		
	8.	baroko,rokoko,klasicismus,romantismus,nové směry		
	9.	umělecké směry nové doby		

VÝCHOVA K OBČANSTVÍ

Generalizace	Roč.	Pojmy	Průřezové téma	Poznámka
Každý člověk svým dílem přispívá k dění ve společnosti	6.	Škola, školní řád (práva a povinnosti, normy chování), žákovská samospráva, vzdělávání, obec, obecní úřad, symboly města, státní svátky, starosta, odbory, památná místa obce, významní rodáci, místní	DEM – Občanská společnost a škola DEM – Principy demokracie jako formy vlády a způsoby rozhodování	

		tradice, zvyky, státní symboly a jejich užívání		
	7.	Fungování místní samosprávy, komunální volby, volby do krajského zastupitelstva, demokracie, práva dítěte, základní lidská práva, základní práva spotřebitele, diskriminace, důležité instituce města, kraje, významná místa a osobnosti, regionu, hejtman, krajský úřad,	DEM – Občan, občanská společnost a stát DEM – Formy participace občanů v politickém životě	
	8.	Země, vlast, významné české osobnosti, vlastenectví, nacionalismus, vlastenectví, státní příslušnost	DEM – Formy participace občanů v politickém životě	
	9.	EU, význam EU	EG – Jsme Evropané	
Život člověka musí být v souladu s přírodou.	6.			
Náš společenský život musí vést k rovnováze v přírodě.	7.	Ekologie, šetření přírodními zdroji, využívání obnovitelných zdrojů, třídění odpadů, organizace a aktivity vedoucí k ochraně přírody	EVVO – Lidské aktivity a problémy ŽP EVVO – Základní podmínky života	
	8.			
	9.	Společenské globální problémy (války, hlad, přelidnění, terorismus,	EVVO – Vztah člověka k prostředí	

		rasismus), globální x lokální problémy		
Člověk je tvor společenský. Člověk k plnohodnotnému životu potřebuje společnost.	6.	Společenské chování, kulturní instituce, společenské a rodinné události, média (tisk, televize, rozhlas, internet)		
	7.	Kultura, druhy kultury, umění, základní druhy umění, bulvární média, žánrová nabídka v médiích, vliv reklamy	MED – Fungování a vliv médií ve společnosti	
	8.	Morálka, mravnost, právo, trestný čin, ochrana občanů, etika, svoboda, spolupráce, solidarita, rovnost, nerovnost, rozdíly mezi lidmi, reklamní triky, čtení mezi řádky, sociologie	MED – Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení MUL – Principy sociálního smíru a solidarity	
	9.	Tolerance, xenofobie, nesnášenlivost, extremismus, kulturní zvláštnosti a rozdíly, sekty, náboženství, víra, manipulativní vliv	MUL – Lidské vztahy	
Rodina je základ života.	6.	Rodina, funkce rodiny, druhy rodiny (užší, širší, úplná, neúplná), rodinné vztahy, domov		
	7.			
	8.	Ekonomické otázky rodiny (rodinný rozpočet, životní		

		minimum, příjmy, sociální dávky, daně) právní otázky rodiny (vznik, zánik manželství, náhradní rodinná péče, odbor sociální péče), partnerské vztahy, volba partnera, plánované rodičovství, těhotenství, zneužívání a týrání dětí		
	9.			
Stát je řízen.	6.	Vlastnictví, autorská práva		
	7.	Listina základních práv a svobod	DEM – Občan, občanská společnost a stát	
	8.	Ústava, státní moc, dělba státní moci, typy států, vláda, ministerstva, funkce prezidenta, soudy, soudnictví, zákony, právo	DEM – Principy demokracie jako formy vlády a způsoby rozhodování	
	9.	Vznik práva, druhy práva, vznik státu, znaky státu, právní řád, právní vztahy	DEM – Principy demokracie jako formy vlády a způsoby rozhodování	
Důležitou hodnotou lidského života je zdraví.	6.	Režim dne, relaxace, zdravá výživa, pohybová aktivita, ochrana před úrazy a nemocemi, prevence, rekonvalescence, hygienické zásady, otužování, návykové	OSV – Seberegulace a sebeorganizace	

		látky (alkohol, kouření), závislost		
	7.	Duševní, tělesné, sociální zdraví, zdravý životní styl, regenerace, zdravé stravovací návyky, poruchy příjmu potravy (anorexie, bulimie), sociálně patologické jevy (druhy drog, působení drog na lidský organismus, způsoby odmítání drog), drogy (odborná pomoc, kontaktní protidrogová centra)		
	8.	Stres, předcházení stresu, frustrace, tělesné, duševní, sociální zdraví, odborná pomoc, antikoncepce, pohlavní nemoci,		
	9.	Sexuální orientace, sexuální odchylky		
Peníze hýbou světem.	6.			
	7.			

	8.	<p>Ekonomické otázky rodiny (rozpočet domácnosti, úspory, investice, úvěry, splátkový prodej, leasing, životní minimum, příjmy, sociální dávky, daně)</p> <p>Tržní hospodářství – tvorba ceny, inflace, DPH</p>		
	9.	<p>bankovníctví, peníze, hotovostní, bezhotovostní platby, státní rozpočet, tržní hospodářství, obchod, pojišťovnictví, význam peněz, podnikání, banky jejich funkce a služby – úročení, aktivní a pasivní operace, pojištění, korupce</p>		